

X. BIJDRAGE VAN ANNEKE JESSE

LEIDEN - BEGRAAFPLAATS GROENESTEEG

inleiding

Begraafplaats Groenesteeg in Leiden werd in 1813 gesticht op een van de bolwerken van de stad en werd in 1975 gesloten voor begraven. Vanwege het verval door de tand des tijds en vandalisme werd in 1992 de Stichting tot instandhouding Begraafplaats Groenesteeg opgericht.

Anneke Jesse is actief bestuurslid van deze stichting, beheerder van de website www.begraafplaats-groenesteeg.nl en schrijfster van deze bijdrage.

Naast de moeder van Vincent, Anna van Gogh-Carbentus, zijn er meerdere leden van de families Van Gogh en Carbentus op deze begraafplaats begraven.

1. De grafsteen van Anna Cornelia van Gogh-Carbentus (1819-1907)

De moeder van Vincent van Gogh ligt begraven op Begraafplaats Groenesteeg in Leiden in zandgraf 754, vak K.

In de beginjaren negentig van de vorige eeuw waren er nogal wat vernielingen op de begraafplaats. Wat niet erg bekend is dat in 1990, uit voorzorg, de originele grafsteen op haar graf is vervangen door een replica.

In de Leidse Courant van 5 mei 1990 staat dit en wordt vermeld dat de originele steen veilig bij de gemeente Leiden is opgeborgen. Wij wisten dat de huidige steen een replica was, maar dachten dat de originele steen was gesneuveld.

Na de ontdekking van dat krantenartikel, zijn we natuurlijk op zoek gegaan bij de gemeente Leiden. Dat is een vrij abstract begrip: dat kan bijna overal in Leiden zijn. Om een lang verhaal kort te maken: de originele steen bleek in een afgesloten bak op de begraafplaats Groenesteeg te liggen! De originele steen, die een klein beetje groter is dan de replica, is tijdens de restauratie van de Historische begraafplaats Groenesteeg in 2014/2015 weer teruggeplaatst.

En zo ligt Anna van Gogh na bijna een kwart eeuw weer onder haar vertrouwde steen.

De huidige situatie van de begraafplaats is gelukkig zodanig dat er nauwelijks gevaar is voor vernieling.

Replica staat links en het teruggeplaatste origineel rechts.

2. Familiegraf Cornelis Marinus van Gogh

Niet alleen Anna Cornelia van Gogh-Carventus is op Begraafplaats Groenesteeg begraven, maar ook haar zwager Cornelis Marinus van Gogh en zijn familie.

In vak A1 zijn in keldergraf 303 bijgezet:

- Cornelis Marinus van Gogh (15.03.1824 – 03.09.1908)
- Daniël van Gogh (11.07.1867 – 17.08.1909)
- Catharina Reinhold (15.01.1838 – 21.09.1910)
- Maria Johanna van Gogh (29.03.1831 - 10.04.1911)

• Cornelis Marinus van Gogh (15.03.1824 – 03.09.1908)

Cornelis Marinus van Gogh

Cornelis Marinus is de broer van Ds. Theodorus van Gogh en een oom (oom Cor) van de schilder Vincent van Gogh. Hij werd op Begraafplaats Groenesteeg begraven in een keldergraf in vak A1 nr. 303, waarin later meer familieleden werden bijgezet.

Cornelis Marinus van Gogh huwde op 12 juli 1855 zijn achternichtje Phoebe Elisabeth Reinhold (1835-1856). Een jaar later werd hun zoon Vincent geboren, maar helaas overleed hij vrij snel na zijn geboorte. Phoebe Elisabeth overleed vlak daarna op 9 oktober 1856.

Op 30 mei 1862 trouwde Cornelis Marinus van Gogh met Johanna Franken (1836-1919), een vriendin van zijn overleden vrouw Phoebe en haar zuster Catharina Reinhold. Zij kregen drie kinderen, dochter Johanna Hendrina (1863-1945) en twee zonen Vincent (1866-1911) en Daniël (1867-1909).

Oom Cor werkte eerst in de boekhandel van zijn broer Hendrik (oom Hein) van Gogh en in de kunstgalerij van zijn broer Vincent (oom Cent). In 1871 vestigde hij zijn eigen boekhandel en kunsthandel op de Keizersgracht 453 in Amsterdam.

In 1882 gaf oom Cor aan zijn neef Vincent (de kunstschilder), die toen een

atelier in Den Haag had, de opdracht om 12 kleine pentekeningen van stadsgezichten van Den Haag te maken. Hij betaalde er f 12,50 per stuk voor en werd daarmee de eerste afnemer van werk van Vincent. Later kreeg hij nog een tweede opdracht voor zes stadsgezichten, meer opdrachten kwamen er niet, want oom Cor vond het figuratieve werk van Vincent 'afschuwelijk'.

• Daniël van Gogh (11.07.1867 – 17.08.1909)

Zoon Daniël, geboren in Amsterdam en kort na de dood van zijn vader overleden in Leiden, werd bijgezet in het graf van zijn vader.

Daniël van Gogh rond 1900

- **Catharina Reinhold** (15.01.1838 – 21.09.1910)

Op de grafsteen is nog een naam te lezen: Catharina Reinhold.

Catharina was de zuster van Phoebe Elisabeth Reinhold, de eerste echtgenote van Cornelis Marinus van Gogh.

- **Maria Johanna van Gogh** (29.03.1831 - 10.04.1911)

In dit keldergraf 303 ligt ook Maria Johanna van Gogh, een zus van Cornelis en dus ook van Theodorus, de vader van Vincent van Gogh. Zij was een tante van Vincent en werd tante Mietje genoemd.

Haar naam is helaas niet op de grafsteen toegevoegd, maar dat zij in dit graf is bijgezet wordt bevestigd door het begraafregister.

Maria Johanna van Gogh, dochter van dominee Vincent van Gogh (1789–1874) en Elizabeth Huberta Vrijdag (1790–1857), werd in 1831 geboren in Breda als een nakomertje. Zij was het twaalfde en laatste kind in dit gezin. Of als je ook het in 1825 doodgeboren en naamloos gebleven kind meerekent, was zij het dertiende kind.

Maria Johanna (tante Mietje) bleef ongetrouwd. Zij was zeer behulpzaam in de gezinnen van haar broers en zussen. Ook hielp zij bij ooms en tantes waar het maar kon. Tante Mietje schreef drie schriften vol met wat er zoal in de familie gebeurde vanaf 1811 tot 1900. Deze aantekeningen zijn gebundeld in het boek *De Aanteekeningen van Tante Mietje van Gogh*, verzorgd door Nico A. van Beek.

Haar aantekeningen geven in uiterst nuchtere taal een goed inzicht in de familiegebeurtenissen en de omstandigheden waarin werd geleefd.

Maria Johanna van Gogh (met toestemming van Nico van Beek)

Er zijn nog een aantal personen met de achternaam Van Gogh en Carbentus begraven op begraafplaats Groenesteeg. Hoe is hun relatie tot Vincent van Gogh?

- **Geertrui Everdina van Gogh** (1762-1840), grafkelder 105.

Zij was een dochter van Dirk van Gogh en Cornelia Elisabeth Chevijn (1725-1814) en gehuwd met Pieter Linckers (1762-1843), die ook in grafkelder 105 is bijgezet.

Of en in hoeverre zij familie van Vincent van Gogh is, is onbekend. Aangezien de familie vanaf de stamvader van Vincent, Jan van Gogh (ca. 1575-?), vele nakomelingen en vertakkingen kent, is dat mogelijk.

- Cornelia Maria Dorothea **Carbentus** (1822-1891), Dorothea Elisabeth **Carbentus** (1852-1915) en haar echtgenoot Franciscus Hermanus Gerritsen (1842-1894), allen begraven in zandgraf 548. Of deze beide dames, waarschijnlijk moeder en dochter, familie zijn van Vincents moeder, is onbekend. Bovengenoemde Cornelia Carbentus is zeker geen zus van moeder Anna Cornelia Carbentus, die overigens wel een zus Cornelia Carbentus had (1829-1913).

Bronnen:

- Grafboeken Begraafplaats Groenesteeg te Leiden.
- Erfgoed Leiden en omstreken, www.erfgoedleiden.nl
- Gemeente Amsterdam Stadsarchief, www.amsterdam.nl/stadsarchief
- Boek: *De Aanteekeningen van Tante Mietje van Gogh*, N. A. van Beek, Den Haag 2010